

Bruselj, 7. julij 2026
(OR. en)

10883/26
ADD 1

LIMITE

CORLX 650
CFSP/PESC 956
CONOP 43

DOPIS

Zadeva: SKLEP SVETA o podpori območju brez orožja za množično uničevanje na
Bližnjem vzhodu v dinamičnem regionalnem varnostnem okolju — priloga

Projektni dokument

Podpora območju brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu v dinamičnem regionalnem varnostnem okolju

Ozadje in utemeljitev

Orožje za množično uničevanje je na Bližnjem vzhodu še vedno resen in vztrajen izziv. To regijo že dolgo zaznamujejo jedrski izzivi, med drugim nesodelovanje pri mednarodnih pogodbah, neprijavljeni jedrski in drugi programi orožja za množično uničevanje, nerešena vprašanja v zvezi z nadzornimi ukrepi in stalno neizpolnjevanje obveznosti, medtem ko pretekle ugotovitve o neizpolnjevanju nadzornih ukrepov še naprej ustvarjajo regionalno nezaupanje.

Poleg tega je bilo v regiji v zadnjem obdobju uporabljeno kemično orožje, vprašanja v zvezi s spoštovanjem Konvencije o kemičnem orožju in Konvencije o biološkem orožju pa zaradi primerov nesodelovanja pri nji in njunega nespoštovanja ostajajo poglavitna.

Za nameček so kemično orožje razvijali in uporabljali tudi nedržavni akterji, s čimer so se pokazali razkroj uveljavljenih standardov glede neširjenja orožja in težave pri izvrševanju v razmerah, ki jih zaznamujejo konflikti in slabo upravljanje. V zadnjem času se je povečala tudi jedrska retorika med elitami v regiji, ki se zavzemajo za razvoj jedrskega orožja, njegovo uporabo v konfliktih ali napade na jedrsko infrastrukturo, kar je povečalo tveganje za uporabo jedrskega orožja, stopnjevanje konvencionalnih napetosti in konfliktov v smeri uporabe orožja za množično uničevanje ter še povečalo nujnost vzpostavitve območja brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu.

Ta realnost skupaj s stagnacijo pri regionalni diplomaciji glede nadzora nad oborožitvijo kaže, da je treba spodbujati dialog o regionalnem razoroževanju, neširjenju orožja in nadzoru nad oborožitvijo ter vzpostaviti kanale za regionalno sodelovanje.

Cilji

Cilj predlaganega projekta inštituta UNIDIR je podpreti pobudo za območje brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu s spodbujanjem štirih glavnih prihodnjih komponent zadevnega območja: (1) neširjenja orožja, (2) razoroževanja, (3) miroljubnega sodelovanja ter (4) preverjanja in nadzornih ukrepov.

Projekt temelji na celostnem pristopu, ki združuje raziskave, krepitev zmogljivosti, dialog in partnerstva z regionalnimi deležniki in vladami. Z raziskavami politike bo projekt zagotovil dokazno podlago, potrebno za oblikovanje skupne baze znanja in informirano odločanje; dejavnosti za krepitev zmogljivosti bodo izboljšale spretnosti in znanje regionalnih deležnikov, da bi opredelili možne rešitve in načine za njihovo izvajanje; projekt bo z dialogom olajšal komunikacijske kanale in omogočil identifikacijo predlogov o umiritvi razmer, krepitevi zaupanja in sodelovanju, s čimer bo zagotovil upoštevanje različnih vidikov; partnerstva z regionalnimi deležniki in vladami bodo olajšala usklajena prizadevanja in souporabo virov.

Poleg tega projekt zagotavlja ključne rezultate, prevedene v regionalne jezike, da se zagotovita široka dostopnost in razširjanje, kar je ključno za doseganje širokega občinstva ter spodbujanje širokega razumevanja in učinka.

Dejavnosti bodo zajemale štiri tematska področja:

- Neširjenje orožja, da bi se obravnavale obstoječe in preprečile prihodnje zmogljivosti in grožnje v zvezi z orožjem za množično uničevanje.
- Razoroževanje za opredelitev ukrepov za odpravo orožja za množično uničevanje, ob podpori obstoječih mehanizmov in inovativnih regionalnih ureditev v podporo takim procesom.
- Miroljubno sodelovanje za opredelitev novih in okrepitev obstoječih skupnih prizadevanj za vzpostavitev zaupanja, zmanjšanje napetosti, opredelitev ukrepov za preglednost ter okrepitev znanstvenih, tehnoloških in razvojnih ciljev regije.
- Preverjanje in nadzorni ukrepi za opredelitev tehničnih ukrepov za zagotovitev skladnosti s sedanji in prihodnjimi zavezami držav v regiji.

Pri tem bodo v okviru projekta obravnavane spreminjajoče se varnostne razmere v regiji in na mednarodni ravni, za katere so značilni stopnjevanje konfliktov, povečana pojavnost jedrskega orožja, vključno z njegovim razvojem, preskušanjem, uporabo in prenosom, napredujoča tehnologija, vse večje regionalno zanimanje za jedrsko energijo in sodelovanje pri civilnih jedrskih programih, negativne in pozitivne spremembe v dolgoletnih politikah v zvezi z orožjem za množično uničevanje ter nove diplomatske priložnosti.

Poleg tega bo preučeno, kako ti trendi skupaj z obstoječimi in nastajajočimi regionalnimi varnostnimi izzivi vplivajo na obseg in strukturo območja brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu ter njegovo izvedljivost. Projekt bo zagotovil tudi strokovno podporo sedanjim in prihodnjim procesom, povezanim z regionalno varnostjo in območjem brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu. Ključni rezultati in ugotovitve projekta se bodo razširjali in sporočali ustreznim akterjem in deležnikom kot del dejavnosti prenosa znanja v okviru projekta ter sodelovanja na regionalnih srečanjih in v večstranskih procesih.

Metodologija

Na podlagi prvih dveh faz, v katerih so bile vzpostavljene skupne baze znanja o preteklih dogodkih in prizadevanjih, zagotovljena podpora regionalnih držav ter opredeljeni predlogi za povezovanje politik in področja za nadaljnje raziskave in dejavnosti, se bo ta faza projekta razširila in bo nadgradila ta prizadevanja. Ključne ugotovitve in dejavnosti iz prejšnjih faz so vključevale predloge za krepitev zaupanja z dialogi na več ravneh in vključujočim sodelovanjem, krepitev institucionalnega spomina z razvojem spletnih orodij ter izboljšanje preverjanja in skladnosti z uporabo obstoječih mednarodnih okvirov. Poudarjene so bile tudi izkušnje iz preteklih sporazumov in pogajanj, spodbude in varnostni dejavniki za regionalno sodelovanje, vključno s prilagoditvami regionalnih držav po sprejetju skupnega celovitega načrta ukrepanja in oktobra 2023. Poleg tega so bile določene modalitete in področje uporabe pogodbe, vključno z dvema glavnima načinoma jedrskega razoroževanja. Ugotovitve projekta so zajemale tudi vprašanja, kot so izstrelitveni sistemi, vključitev kemičnega in biološkega orožja v področje uporabe prepovedi, vključno z morebitnimi specifičnimi ureditvami Organizacije za prepoved kemičnega orožja (OPCW) in dopolnilnimi regionalnimi ukrepi, regionalno sodelovanje na področju miroljubne uporabe jedrske energije, vse večji vpliv umetne inteligence in nastajajočih tehnologij na tveganja, povezana z orožjem za množično uničevanje in nadzorom nad oborožitvijo, ter primerjalna spoznanja iz obstoječih območij brez jedrskega orožja v zvezi z vlogo držav zunaj regije. Za dejavnosti v zvezi s štirimi tematskimi področji bo koristno povezovanje metod za analizo politik in raziskav. Te vključujejo dialog, krepitev zmogljivosti, specializirane informativne sestanke, simulacijske in štabne vaje, prenos znanja in regionalna partnerstva.

Dejavnosti in rezultati

Neširjenje orožja

V okviru projekta se bodo preučile povezave med procesom območja brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu ter regionalnimi in svetovnimi trendi razoroževanja, neširjenja orožja in nadzora nad oborožitvijo, pri čemer se bodo opredelile možnosti za okrepitev teh povezav na nacionalni, regionalni in svetovni ravni. Ocenila se bo tudi regionalna dinamika širjenja orožja, vključno z razvojem na področju naprednih vojaških zmogljivosti, morebitnih nekonvencionalnih zmogljivosti in novih problematičnih področij, povezanih z orožjem za množično uničevanje.

Projekt bo olajšal regionalno sodelovanje med vladnimi predstavniki in strokovnjaki za izmenjavo nacionalnih stališč o grožnjah in izzivih, povezanih z orožjem za množično uničevanje, ter opredelitev konstruktivnih pristopov in povezovalnih zamisli za njihovo obravnavo.

Projekt bo podpiral tudi prizadevanja za krepitev pravnih, tehničnih in diplomatskih zmogljivosti v regiji z izboljšanjem razumevanja obstoječih mednarodnih okvirov in obveznosti glede neširjenja orožja – vključno s tistimi iz Pogodbe o neširjenju jedrskega orožja, Konvencije o biološkem orožju in Konvencije o kemičnem orožju –, pa tudi nadgradnjo izkušenj iz obstoječih območij brez jedrskega orožja in njihovega pomena za proces območja brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu.

V tem sklopu dejavnosti bo v okviru projekta pripravljen **raziskovalni dokument**, v katerem bodo preučene sinergije med območjem brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu ter regionalnimi in svetovnimi trendi na področju neširjenja orožja, razoroževanja in nadzora nad oborožitvijo, hkrati pa bodo opredeljene priložnosti za njihovo spodbujanje na nacionalni, regionalni in svetovni ravni. Sklican bo tudi **dialog** za podporo in začetek razprav med vladnimi predstavniki in strokovnjaki, izmenjavo nacionalnih stališč o grožnjah in izzivih, povezanih z orožjem za množično uničevanje v regiji, ter opredelitev povezovalnih zamisli za njihovo obravnavo.

Razoroževanje

V okviru projektnih dejavnosti bodo preučene pretekle izkušnje z razoroževanjem, kar zadeva orožje za množično uničevanje, v različnih regionalnih in mednarodnih okoljih, pri čemer bodo poudarjene izkušnje in spoznanja, pomembna za Bližnji vzhod. Projekt bo tudi olajšal strukturirane in na scenarijih temelječe razprave za preučitev načinov, možnosti sekvenciranja in pobud za napredek pri regionalnem razoroževanju, kar zadeva orožje za množično uničevanje, v različnih političnih in varnostnih razmerah. Poleg tega bo projekt podpiral prizadevanja za krepitev zmogljivosti diplomatskih deležnikov in deležnikov civilne družbe, da bi izboljšali njihovo razumevanje pristopov k preverjanju razoroževanja, ki lahko prispevajo k regionalnim pobudam in jih podpirajo.

V tem sklopu dejavnosti bo v okviru projekta pripravljen **raziskovalni dokument**, v katerem bodo analizirani ključna dinamika, izzivi in spoznanja, pomembni za spodbujanje razoroževanja, kar zadeva orožje za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu in njegovo preverjanje, s poudarkom na tem, kako lahko mednarodne in regionalne izkušnje prispevajo k prihodnjim prizadevanjem. Vključena bo tudi študija izvedljivosti o zahtevah, konceptih in oblikah izvajanja regionalnega postopka preverjanja razoroževanja. V okviru projekta bo organiziran tudi **dogodek**, na katerem se bodo zbrali oblikovalci politik, tehnični strokovnjaki in deležniki civilne družbe, da bi izmenjali poglede, preučili praktične poti za napredek ter okrepili skupno razumevanje politične, pravne in tehnične razsežnosti razoroževanja v regionalnem okviru. Preučeni bodo tudi sekvenciranje in spodbude za regionalno razoroževanje, kar zadeva orožje za množično uničevanje.

Miroljubno sodelovanje

V okviru projekta se bodo izvajale raziskave, da bi preučili načine za zmanjšanje regionalnega nezaupanja in okrepitev zaupanja prek povezovanja varnostnih vprašanj s kooperativnimi, nevojaškimi pristopi. Pri tem delu bodo upoštevane skupne ranljivosti v celotni regiji in ocenjeno, kako lahko okviri sodelovanja prispevajo k stabilnosti in zmanjšajo zanašanje na uporabo prisilnih ukrepov. Pri analitičnem delu bodo preučeni konceptualni pristopi k regionalnemu sodelovanju, ki omogočajo varno, odgovorno in pravično izmenjavo znanja ter deljenje infrastrukture in zmogljivosti za miroljubne znanstvene in tehnološke namene, ob opiranju na relevantne mednarodne in regionalne izkušnje.

Opredelili, razvijali in podpirali se bodo stabilni kanali za regionalno sodelovanje na področju znanosti in politike, da bi spodbudili dialog med akademskimi, raziskovalnimi in političnimi skupnostmi kot tudi civilno družbo in s tem skušali doseči večje sodelovanje, izmenjavo znanja in več v prihodnost usmerjenih razprav o miroljubni uporabi in krepitvi zaupanja na podlagi znanosti.

V tem sklopu dejavnosti bo v okviru projekta objavljen **raziskovalni dokument**, v katerem bodo opisani konceptualni okviri za regionalno sodelovanje, ki podpirajo varno, odgovorno in pravično uporabo miroljubnih znanstvenih in tehnoloških zmogljivosti, pri čemer se bodo upoštevala spoznanja, pridobljena iz relevantnih mednarodnih in regionalnih izkušenj, vključno z obstoječimi ureditvami v okviru območja brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu. V raziskavi bodo opredeljeni na pogodbi temelječi okviri ali ukrepi za preglednost za zmanjšanje nezaupanja in okrepitev zaupanja prek povezovanja regionalne varnosti s prizadevanji za neširjenje orožja, obravnavanja skupnih ranljivosti in iskanja rešitev tudi zunaj vojaških okvirov.

V okviru projekta bo organizirana tudi **okrogla miza**, na kateri bodo sodelovale akademske, raziskovalne in politične skupnosti, da bi izboljšali na znanosti temelječe sodelovanje, izmenjali najboljše prakse ter preučili pristope za krepitev zaupanja in skupne raziskovalne pobude, povezane z miroljubnimi uporabami in skupnimi regionalnimi izzivi. Na okrogli mizi bodo analizirani temeljni dejavniki, vključno s tekmovanjem za vire, varnostjo kritične infrastrukture, najsodobnejšo tehnologijo in povpraševanjem po energiji v povezavi z zdravjem, energijo, hrano, vodo in okoljsko varnostjo, pa tudi mehanizmi sodelovanja za njihovo obravnavanje.

Preverjanje in nadzorni ukrepi

V okviru projekta bodo ocenjeni obstoječi in potencialni novi mehanizmi, pomembni za vzpostavitev območja brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu, ob upoštevanju specifičnega področja uporabe in političnih razmer v regiji. To bo vključevalo preučitev pravnih, tehničnih in institucionalnih izzivov, povezanih z zagotavljanjem, da občutljive dejavnosti ostanejo izključno miroljubne in ne prispevajo k tveganjem, povezanim z orožjem za množično uničevanje.

Projekt bo podpiral na regijo usmerjeno sodelovanje med strokovnjaki za politiko ter pravnimi in tehničnimi strokovnjaki, da bi razpravljali o potrebah po preverjanju, pristopih h krepitvi zaupanja ter spoznanjih iz relevantnih mednarodnih in regionalnih izkušenj, na podlagi tega pa opredelili pristope, primerne za razmere na Bližnjem vzhodu.

Projekt bo prav tako olajšal strukturirano, v politiko usmerjeno sodelovanje med diplomatskimi, tehničnimi in pravnimi skupnostmi, da bi preučili koncepte preverjanja za prihodnje območje brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu. S temi dejavnostmi se bo okrepilo razumevanje izzivov pri preverjanju, spodbujal meddisciplinarni dialog ter preučila potencialna vloga uveljavljenih in nastajajočih orodij in praks pri podpiranju preglednosti in skladnosti.

Projekt bo vključeval tudi krepitev zmogljivosti prek strokovnih forumov ob sodelovanju IAEA, OPCW in BWC ISU, CTBTO ter drugih ustreznih regionalnih modelov, da bi razpravljali o regionalnih potrebah po preverjanju in orodjih za krepitev zaupanja.

V tem sklopu dejavnosti bosta v okviru projekta pripravljena ***raziskovalni dokument in informativni pregled***, v katerih bodo preučeni obstoječi in potencialni mehanizmi preverjanja, relevantni za vzpostavitev območja brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu, s posebnim poudarkom na pravnih, tehničnih in institucionalnih vidikih, specifičnih za regionalni okvir. V okviru projekta bo organizirana tudi ***delavnica za krepitev zmogljivosti***, na kateri bodo sodelovali diplomatski, tehnični in pravni strokovnjaki, da bi okrepili regionalno razumevanje izzivov pri preverjanju, spodbudili meddisciplinarni dialog in preučili pristope h krepitvi zaupanja, ki se bodo uporabljali na prihodnjem območju brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu.

Ciljni deležniki

Predlagani projekt bo prispeval k prizadevanjem za regionalno in mednarodno razoroževanje, neširjenje orožja in nadzor nad oborožitvijo. Nadgradil in razširil bo mrežo, vzpostavljeno v prejšnji fazi, pri čemer bo ohranil kontinuiteto z obstoječimi partnerji, hkrati pa razširil sodelovanje za poglobitev regionalne odgovornosti in vključitev novih akterjev na terenu. Med ciljnim deležniki so:

- oblikovalci politik in diplomati, ki se ukvarjajo z vprašanji razoroževanja, neširjenja orožja in nadzora nad oborožitvijo v regiji in širše. Ta skupina vključuje regionalne in mednarodne uradnike ter tiste, ki so dejavni v okviru regionalnih in večstranskih platform, kot so srečanja držav pogodbenic in pregledne konference NPT, CWC in BWC, generalne konference IAEA in konferenca območja brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu;
- regionalni strokovnjaki iz vladnih agencij, univerz, raziskovalnih ustanov in možganskih trustov;

- raziskovalci na področju mednarodne varnosti, ki se posvečajo nadzoru nad oborožitvijo, razoroževanju, kar zadeva jedrsko, kemično in biološko orožje ter njegove izstrelitvene sisteme na Bližnjem vzhodu, ter teme, kot so območje brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu in regionalna varnost ali nastajajoče tehnologije;
- akademiki, strokovni delavci, novi strokovnjaki in specializirane organizacije civilne družbe na Bližnjem vzhodu, ki izvajajo dejavnosti, pomembne za območje brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu in prispevajo k njemu.

Vpliv

Predlagani projekt bo edina platforma, namenjena izključno spodbujanju, olajševanju in izvajanju raziskav o območju brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu. Cilj dejavnosti v okviru tega projekta in njihovih rezultatov je opredeliti strategije za preprečevanje in obrnitev trenda širjenja orožja za množično uničevanje v regiji, okrepiti pobudo v zvezi z zadevnim območjem in zagotoviti trajnost pogodbe o območju, ko bo ta dokončno oblikovana. Poleg tega bo projekt spodbujal cilje, usklajene s prednostnimi nalogami Evropske unije, določenimi v strategiji EU proti širjenju orožja za množično uničevanje. Ti vključujejo spodbujanje regionalnih varnostnih ureditev in postopkov nadzora nad oborožitvijo, vzpostavljanje partnerstev in sodelovanja, krepitev skladnosti z večstranskimi pogodbami, kot so NPT, CWC in BWC, in njihove vsesplošne uporabe, internalizacijo, prispevanje k širitvi specializiranih strokovnih mrež in skupnosti v regiji, krepitev norm na področju neširjenja orožja ter prizadevanja za preprečevanje, odvracanje, ustavitev ali odpravo zaskrbljujočih dejavnosti v zvezi s širjenjem orožja. V okviru projekta bodo obravnavani tudi temeljni vzroki, pri čemer bosta spodbujeni splošna varnost in stabilnost na Bližnjem vzhodu, ki sta tesno povezani z evropsko varnostjo.

Časovni okvir

Predlagani projekt se bo začel izvajati sredi julija 2026 za obdobje 36 mesecev. Njegovo izvajanje naj bi se zaključilo julija 2029.

Sodelovanje z EU in prepoznavnost

EU že dolgo dejavno podpira pobudo za območje brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu. Svojo zavezanost je izkazala s stalnimi pobudami za krepitev zaupanja, seminarji in projekti, ki jih financira EU. V celotnem trajanju projekta bo UNIDIR sodeloval z EU in se dejavno povezoval s službo EU za zunanje delovanje kot ključnim sogovornikom, pa tudi s stalnimi delegacijami EU pri ZN v Ženevi, na Dunaju in v New Yorku. Poleg objavljanja pisnih prispevkov v skladu s smernicami EU za prepoznavnost bo EU prepoznavna na vseh dogodkih, ki jih bo organizirala skupaj z UNIDIR, tudi prek podajanja uvodnih in/ali sklepnih izjav, moderiranja ali prispevanja strokovnega znanja. Če EU ne bo zahtevala drugače, bo UNIDIR sprejel vse potrebne ukrepe za obveščanje javnosti o tem, da je projekt financirala EU, in za izpostavljanje vloge EU pri tej dejavnosti. Emblem EU in izjave o financiranju se bodo uporabljali za priznavanje vključenosti EU in zagotavljanje njene prepoznavnosti. To bo zagotovilo, da bo finančna podpora EU za ukrep prepoznavna, pregledna in ustrezno znamčena.

Izvajalski subjekt in partner

UNIDIR je avtonomni inštitut v okviru sistema ZN, ki zagotavlja neodvisne raziskave o perečih svetovnih izzivih, povezanih z razoroževanjem, nadzorom nad oborožitvijo in mednarodno varnostjo, da bi spodbujali vključujoč dialog za iskanje kreativnih in učinkovitih rešitev. Zgodovina, raziskave in delo tega inštituta v zvezi z območjem brez orožja za množično uničevanje na Bližnjem vzhodu segajo v 90. leta prejšnjega stoletja.

UNIDIR vzdržuje trdne in verodostojne odnose ter sodelovanje z bližnjevzhodnimi državami in regionalnimi organizacijami. Priznan je zaradi nevtralnosti, objektivnosti in nepristranskosti svojih raziskav.